

Siyasette kadın

Susam DÜNDAR-IŞIK / BERLİN

Türkiye'de kadınların yüzde 15'i, erkeklerin yüzde 18'i üniversiteye giderken, çalışma yaşamına katılan kadınların oranı yüzde 28'le dörtte biri aşmış durumdadır. Akademik alanda faaliyet gösteren kadınların oranı yüzde 36 ile AB'nin (yüzd 9) çok üzerindedir. Türkiye 163 ülke içinde yüzde 4.4'lük kadın milletvekili oranıyla 150'nci sıradadır. Siyasi partilerde kadınların temsil oranı ise yüzde 4 ile yüzde 24 arasında değişmektedir. Türkiye 1935 yılında 17 kadın milletvekili (yüzd 4.8) ilk kez Meclis'e göndermiştir. Ancak 70 yılın üzerinde bir süre geçmesine rağmen ne yazık ki, bu sayı ne yenden yakalanabilmiş ne de aşılmıştır.

Yine sivil toplum örgütlerinde kadının yönetici konumuna gelmesi hala zor görünmektedir. Örneğin, Türkiye barolarına kayıtlı avukatların yaklaşık üçte biri kadın iken (yüzd 32), kadın başkanla temsil oranı sadece yüzde 4'dür. İstanbul Barosu'nun 128 yıldan beri tek bir kadın başkanı olmamıştır. Kadınların parlamentolarda çok temsil edildiği ülkelerin başında Ruanda yüzde 48.8, İsvç yüzde 45.3, Danimarka yüzde 36.9, Hollanda yüzde 36.7, İspanya yüzde 36, Kosta Rika yüzde 35.1, Mozambik yüzde 34.8, Arjantin yüzde 34.1, Güney Afrika yüzde 32.8, Irak yüzde 31.6, Namibya yüzde 26.9, Doğu Timor yüzde 26.1 ve Uganda yüzde 24.7 gelmektedir. Eşitlik, elbet önce yasalar öntünde tüm vatandaşların eşit muamele görmesi anlamına gelmektedir. Ancak, insanlar arasında ayırım yapmadan fırsat eşitliğinin sağlanması tamamı, günümüzde artık yeterli bulunmadığı gibi "negatif" bir tanım olarak da kabul edilmektedir.

Eşitliğin pozitif anlamdaki tanımı, herkesin eşit yaşam olanaklarına ulaşması için "ayırım yapılmaması" üzerine kurulmaktadır. Toplumsal olanaklardan yararlanmada insanlar arasındaki eşitsizliği gidermenin yolu farklı insanlara farklı fırsatlar sunarak eşitliğin sağlanması olmalıdır.

Kısaca "Kadınların erkeklerden farklı koşullarda yaşaması ve toplumsal fırsatlardan doğal olarak da eşit yararlanamamaları, kadınların sadece eşit haklara sahip olmalarıyla bitmemekte, kadınların karar mekanizmasına katılabilmelerinde sağlamak için farklılaşmış fırsatlardan ve haklardan yararlanmaları" gerekmektedir. Bunun da yaşamın her alanında ancak kadın kotasıyla mümkün olacaktır. Dünyada kota uygulaması yapılmadan kadınların siyasal katılımını artıran tek bir ülke yoktur. En etkili kota yöntemi "fermuar" sistemidir. Örneğin İsvç'te aday listesi, sırayla bir kadın bir erkek bir kadın bir erkek şeklinde yapılırken Almanya'da bunun tersi yapılmaktadır. Kadınların olmadığı bir parlamento kadın sorunlarının temelindeki problemleri çözemeyecektir. Kota siyasi temel bir hak ve ihlali insan hakları açısından kadınlara "eksik" bırakılmaktadır. Kadınların yaşadığı eşitsizlik veya statü olarak ikincilleştirilmişlik, tarihi kökenleri uzun bir geçmişe dayanan, sistematik, kurumsallaşmış, hatta kemikleşmiş bir görüntüyü sergilemektedir. Fırsat önceliği politikaları, esas olarak "kadın" göz önüne alınmalıdır. Kadınların "kadın" olmaktan kaynaklanan; erkeklerden farklı beklentileri, istekleri ve sorunları olan bir toplumsal grup olduğu yavaş yavaş kabul görmeye başlamıştır. Avrupa'da, kadınların karar mekanizmalarında sayıların yükselmesinde kota desteğinin önemi büyüktür. Kotanın kaldırılmasıyla kadınların idari ve yönetim kadrolarında sayıların hızla düştüğünde bir geçektir.

Avusturya ve Almanya da parti içerisinde yüzde 50 ile yüzde 33 arasında değişen kota uygulaması yapılmaktadır. Diğer ülkelerde ise bu oran en az yüzde 25'tir. Kadının siyasette güçlü temsil AB genelinde, partiler tarafından uygulanan kota sisteminden kaynaklanmaktadır. Bütün bu destekleyici yöntemler sayesinde hükümetlerde, ulusal parlamentolarda ve yerel yönetimlerde

kadın temsilci sayısı artmıştır. AB ortalamasında kadın parlamenterlerin temsil oranı yüzde 25 iken, Avrupa Parlamentosu'nda yüzde 30'dur.

★ ★ ★

Demokrasinin işlevliliği ve eşitlik için kadının nüfusunun uygun olarak yaşamın her alanında olduğu gibi parlamentoda da temsil edilmesi gerekmektedir. Dünyanın neresinde olursanız olun, pek çok büyük şirketten siyasi partilere kadar hüküm süren erkek egemen zihniyeti; güçsüz, itaatkar ve yönlendirilebilir kadınları her zaman öne çıkarmaktadır. Güçlü ve boyun eğmeyen kadınlara ancak bu şekilde görünmez, anlamsız ve geride bırakılmaktadırlar. Büyük sayıdaki kadınları yönetebilmek için küçük sayıda ve denetlenebilir kadınlara iktidara ortak etmek, her zaman erkek egemen topluma işine gelmiştir. Kadının temsilcilerin sayısı ne kadar çok olurlarsa olsun, eğer politik ve örgütlü duruşları yoksa, rahatsızlıkla kadının toplumsal ilerlemesine ket vurabilecek politikalara destek verilebilmektedir. Bu da kadın sorunlarının çözümsüzlüğünü daha da derinleştirmektedir.

Çok uzun yıllardır siyasette süren erkek hegemonyası, kadınların varlıklarını gösterebilmeleri için erkeklerden en az 4 kat daha fazla efor sarf etmesini gerektirmektedir. Politika zor bir görevdir. Hem anne, hem eş ve hem de politikacı olan bir kadının günlerce yavrusunu ve eşini görmemesi, vücdan azabı duyarak bazen başka insanları gibi geçesinin gündüzünün belli olmasını istemesi artık onunun için ulaşılması belli olmayan bir lüks gibidir. Sonuç olarak, kadının ihmali sürdürmesi mümkün değildir. Kadınların tüm karar alma süreçlerine tam ve eşit katılımı bir adalet ve demokrasi talebidir.